

Г. Д. Зленко

Болтенко Михайло Федорович

БОЛТЕНКО Михайло Федорович (02.08 (01. 09). 1888, фортеця Осовець Гроднен. губ. – 06. 05. 1959, Одеса) – археолог, історик, мовознавець, епіграфіст. Закін. Новорос. університет в Одесі (1912). Учень Е. Штерна, в археол. експедиціях якого до стародав. Тіри (нині м. Білгород-Дністровський Одес. обл.) та на о-в Березань пройшов першу наук. школу. Член Одес. товариства історії і старожитностей (1917). Від 1920 багато зробив для становлення й розвитку археол. досліджень в Одесі, створення Істор.-археол. інституту, Археол. музею. Провадив розкопки на Березані, в Ольвії та Усатовому. Вивчивши давньорус. пам'ятки 10–13 ст., дійшов висновку про важливу роль Березані у зв'язках Київ. Русі з Візантією, дослідив місцеве іоній. поселення, найдавніше на тер. Пн. Причорномор'я. Ольвію вивчав разом із Б. Фармаковським. Особливо цінними були знахідки Б. в Усатовому, де він відкрив пам'ятки кочових племен епохи ранньої бронзи (кін. 3 – поч. 2 тис. до н. е.) – нову культуру, що дістала назву усатівської. Брав участь у діяльності Трипіл. комісії Всеукр. археол. комітету, Одес. філії Всеукр. асоц. сходознавства, Одес. комісії краєзнавства при ВУАН. Працював викл. класич. мов, історії та іноз. мов в одес. гімназіях (1912–20); заст. дир. Одес. археол. музею (1920–33). За визначні наук. досягнення у вивченні археол. пам'яток його обрано у 1920-і рр. член-кореспондент Берлін. АН, 1927 – дійс. чл. Нім. археол. інституту. Делегований на 2-й Укр. сходознав. (1929) та 1-й Всерос. музей. (1930) з'їзди. Надавав великого значення охороні пам'яток давнини; розробив спец. програму збирання відомостей про пам'ятки місц. старожитностей (1923). Узимку 1934 безпідставно заарешт. і засудж. на 5 р. труд. таборів. Із Далекого Сходу до Одеси повернувся взимку 1939. Працював в Істор.-археол. музеї, викладав на істор. факультеті Одес. університету (1939–41). Воєнні роки провів в евакуації. Від 1944 продовжив роботу в музеї та університеті (читав історію первісних суспільств і основи археології), розкопки в Усатовому; перекладав «Історію» Геродота. Реабіліт. у січні 1990.

Основні праці

Раскопки Усатовско-Большекуяльницького поля культурных остатков // Вісн. Одес. комісії краєзнавства при ВУАН. 1925. Вип. 2–3; Кераміка з Усатова // Трипіл. культура на Україні. К., 1926. Вип. 1; Стародавня руська Березань // Археологія. 1947. Т. 1; Розкопки на острові Березань в 1946 р. // Археол. пам'ятки. 1949. Т. 2; Матеріали з археології Північного

Рекомендована література

1. Михайло Федорович Болтенко (Некролог) // Пр. Одес. університету. 1959.Т 149, вип. 7, ч. 1;
2. Славин Л. М. Михаил Федорович Болтенко (1888–1959). К., 1960;
3. Петренко В. Г. Михаил Федорович Болтенко // 150 лет Одес. об-ву истории и древностей. 1839–1989. О., 1989;
4. Нестуля О. О. Реабілітація прийшла посмертно: М. Ф. Болтенко // Репрес. краєзнавство: 20–30-і рр. К.; Хм., 1991;
5. Мезенцева Г. Дослідники археології України. Чг., 1997;
6. Болтенко О. М. Реабилитован посмертно // Времена и годы. О., 1999. Вып. 2.

Бібліографічний опис:

Болтенко Михайло Федорович / Г. Д. Зленко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-36784>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).